

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:32

med anledning av propositionen 1978/79:176 om rapportering av oljeföroreningar m. m. jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79:176 har regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1972:275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg.
2. lag om ändring i lagen (1976:6) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg inom Östersjöområdet.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972:275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Härigenom föreskrivs att i lagen (1972:275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg skall införas två nya paragrafer, 14 a §, som placeras närmast före rubriken "Tillsyn", och 22 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser meddelar föreskrifter om skyldighet att rapportera vattenföroreningar och händelser som innebär risk för sådana föroreningar. Detsamma gäller föreskrifter om skyldighet att lämna sådana uppgifter om fartyg och fartygs last som behövs för att hindra eller bekämpa vattenföroreningar.

22 a §

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot före-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*skrifter som har meddelats med stöd
av 14 a §.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:6) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg inom Östersjöområdet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:6) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg inom Östersjöområdet

dels att 16 § skall upphöra att gälla,

dels att 21 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader *dömes* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 15 eller 16 §. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 13 §, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken, miljöskyddslagen (1969:387) eller lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.

Till böter eller fängelse i högst sex månader *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 15 §. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 13 §, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken, miljöskyddslagen (1969:387) eller lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet de under allmänna motionstiden 1979 väckta motionerna

1978/79:328 av Rune Torwald och Märta Fredrikson (båda c), vari föreslås att riksdagen hos regeringen begär att separata ballasttankar införs på sätt som angivits i motionen,

1978/79:468 av Rune Johnsson i Mölndal och Märta Fredrikson (båda c), vari föreslås att riksdagen hemställer hos regeringen om att Sverige även i fortsättningen på alla sätt internationellt verkar för att nedsmutsningen av

havet minskas inom alla de områden där detta är möjligt,

1978/79:537 av Ylva Annerstedt (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om åläggande för oljeförande fartyg att vid frakt på Mälaren ha oljelänsor ombord,

1978/79:1445 av Märta Fredrikson och Rune Johnsson i Mölndal (båda c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om vilka följdverkningar som kan uppstå av att odlad mark och betesmarker förorenas genom oljeutsläpp,

1978/79:2138 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för att förebygga och begränsa oljeutsläpp.

Utskottet

I föreliggande proposition föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen utser får vidgade möjligheter att föreskriva skyldighet om rapportering av oljebälten till havs, m. m. Det föreslagna bemyndigandet ersätter nu gällande bestämmelser som är tillämpliga endast på svenskt sjöterritorium och Östersjöområdet i övrigt. Bemyndigandet är avsett att utnyttjas bl. a. för att man från svensk sida skall kunna uppfylla förpliktelser enligt internationella överenskommelser, exempelvis i Nordsjöområdet utanför svenskt sjöterritorium. Enligt propositionen bör lydelsen av ifrågasvarande bestämmelser jämkas för att framhäva att bemyndigandet avser också föreskrifter om skyldighet att rapportera incidenter.

Utskottet har funnit lämpligt att i detta sammanhang behandla några under allmänna motionstiden 1979 väckta motioner som bl. a. tar upp problemen med oljeutsläpp från tankfartyg och andra former av havsföroreningar. I det följande redovisar utskottet, i anslutning till dessa motioner, sin på allmänna miljövardssynpunkter m. m. grundade syn på oljeskadeproblematiken och på behovet av ytterligare ansträngningar för att komma till rätta härmed. I förevarande proposition framlagda förslag, som enligt utskottets mening är ägnade att ge möjlighet till ökade insatser mot oljeskador, tillstyrks.

I motionerna 328 och 537 berörs problemen med oljetransporter i svenska farvatten, särskilt inomskärs och i Mälaren. Enligt motionen 328 bör tankfartyg över 3 000 dwt som för olja eller andra miljöfarliga flytande laster vara försedda med separata ballasttankar. En sådan konstruktion medför enligt motionärerna flera fördelar från miljö- och säkerhetssynpunkt. I motionen 537 föreslås som ett sätt att minska riskerna vid en olycka att oljefartyg åläggs att vid infart i Mälaren ta ombord länsor som snabbt kan läggas ut och begränsa skadorna vid ett utsläpp tills andra bekämpningsåtgärder hinner vidtas.

I motionen 468 framhålls behovet av åtgärder, bl. a. i internationella sammanhang, mot den ökande nedsmutsningen av haven. Motionärerna nämner oljan som det största och mest omedelbara hotet mot många marina

miljöer. Även andra föroreningskällor, t. ex. dumpning och utsläpp i havet av avfall och gifter från kemisk industri bidrar enligt motionen till ekologisk obalans och försämrade möjligheter till reproduktion bland havets biologiska arter. Särskilt vänder sig motionärerna mot den form av avfallsdestruktion som innebär att man på internationellt vatten bränner avfall från kemisk industri.

I motionen 1445 berörs den oljekatastrof som i november 1978 drabbade stora delar av Bohusläns kust. Motionärerna påpekar att en sådan katastrof kan medföra skador inte bara på den marina miljön utan också på odlad jord och betesmarker. Forskning på detta område är enligt motionärerna nödvändig med tanke på att skadorna kan bli betydande från ekologisk synpunkt och från näringssynpunkt.

I motionen 2138 framläggs förslag till en rad olika åtgärder för att bl. a. förebygga och begränsa oljeutsläpp. Som exempel på sådana åtgärder nämns internationell övervakning av oljeutvinningen i Nordsjön, rapporteringsskyldighet beträffande iakttagelser av oljebälten på havet, registrering av tankfartygs färdvägar, partikelmärkning av oljelaster m. m. Vidare krävs enligt motionen bl. a. kännbara ekonomiska sanktioner för den som olagligt släpper ut olja.

Som utskottet i andra sammanhang konstaterat har en rad åtgärder vidtagits för att minska miljöriskerna i samband med fartygstransport av olja m. m. Internationella överenskommelser har träffats som bl. a. innebär förbud mot oljeutsläpp från fartyg i Östersjöområdet. Andra överenskommelser tar sikte på att göra ändringar i fartygens konstruktion och att minska utsläppen vid tankfartygens normala drift. I syfte att skapa ökade kontrollmöjligheter kommer under år 1979 ett försök med partikelmärkning av oljerester i tankfartyg att påbörjas. Försöket avses omfatta fartyg från samtliga Östersjöstater. I vårt eget land har vidtagits flera åtgärder. Bl. a. har riksdagen anvisat medel för statsbidrag till byggande av mottagningsanläggningar för oljeblandat barlastvatten. Vidare har kustbevakningen successivt tillförts ökade resurser för bekämpning av oljeutsläpp.

Flera utredningar arbetar f. n. med problem som rör oljeskyddet. Av särskild betydelse är kommittén (Jo 1978:05) om miljörisker vid sjötransporter. Utredaren har till uppgift att från miljövärdssynpunkt göra en samlad översyn av de problem som hänger samman med fartygstransporter av olja och kemikalier. Denna översyn skall ligga till grund för ett samlat handlingsprogram för att minska riskerna vid miljöfarliga transporter till sjöss. Utredaren väntas lägga fram sina förslag sommaren 1979. Förslag från oljeskyddskommittén (Kn 1977:03) är också att vänta under 1979. Denna kommitté har i uppdrag bl. a. att undersöka vissa frågor med anknytning till oljeutvinningen i Nordsjön.

För närmare uppgifter angående det internationella samarbetet och andra åtgärder till skydd för havet och den marina miljön hänvisas till utskottets

betänkanden JoU 1976/77:26 och 1978/79:11. I förstnämnda betänkande redovisas bl. a. också vissa åtgärder rörande sådan dumpning och destruktion av avfall till sjöss som behandlas i motionen 468.

I sammanhanget bör också nämnas att vissa frågor rörande bekämpning av olja till havs m. m. nyligen behandlats av civilutskottet i dess betänkande CU 1978/79:18.

Av det anförda framgår att miljöproblemen i samband med fartygstransport av olja och kemikalier är föremål för uppmärksamhet i flera olika sammanhang och att verksamheten hittills lett till icke obetydliga resultat när det gäller att minska miljöriskerna vid sådana transporter. Den senaste tidens utveckling mot allt svårare miljöskador på grund av oljeutsläpp vid bl. a. västkusten och i Stockholms skärgård visar emellertid enligt utskottets mening att ytterligare ansträngningar är nödvändiga. Härvid bör bl. a. de förslag till åtgärder som läggs fram i förevarande motioner kunna ligga till grund för fortsatta insatser på området. Utskottet är medvetet om att åtskilliga av motionsförslagen rör frågor som naturligtvis beaktas i samband med pågående utredningsverksamhet m. m. Utan att gå närmare in på de särskilda åtgärder som kan behövas vill utskottet emellertid med anledning av nu behandlade motioner rent allmänt – mot bakgrund av den senaste tidens oroande utveckling – kraftigt understryka det angelägna i att effektiva åtgärder skyndsamt vidtas för att så långt möjligt nedbringa miljöriskerna vid fartygstransporter av åsyftat slag. Det är således nödvändigt att pågående utredningsverksamhet och andra insatser som görs på området utan dröjsmål leder till klart märkbara resultat i nu förevarande avseende. Gjorda erfarenheter visar enligt utskottets mening bl. a. att en ökad satsning på förebyggande åtgärder är nödvändig. I de fall en fartygsolycka inte kunnat undvikas krävs vidare effektiva resurser för bekämpning av olja. En stor del av oljeutsläppen sker f. ö., enligt vad utskottet erfarit, i strid med gällande bestämmelser, t. ex. i samband med tankrengöring till havs. För att komma till rätta med dessa problem krävs att frågan om ökad kontroll och övervakning samt möjligheten att tillgripa strängare påföljder resp. ekonomiska sanktioner ägnas särskild uppmärksamhet. Över huvud taget kräver frågan om ökat skydd mot oljeskador m. m. överväganden rörande insatser inom ett flertal områden på såväl det internationella som det nationella planet. Med hänsyn härtill synes det nödvändigt med en effektiv samordning av de olika åtgärder som kan ifrågakomma. För att åstadkomma detta krävs att åtgärderna sätts in efter ett noga utarbetat handlingsprogram. De förslag som enligt vad utskottet erfarit inom kort är att vänta från kommittén om miljörisker vid sjötransporter samt oljeskyddskommittén bör självfallet ingå som viktiga delar i underlaget för ett sådant program.

Vad utskottet anför om behovet av snara och kraftfulla åtgärder mot miljörisker vid fartygstransport av olja m. m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i lagen (1972:275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
2. antar förslaget till lag om ändring i lagen (1976:6) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg inom Östersjöområdet,
3. med anledning av motionerna 1978/79:328, 1978/79:468, 1978/79:537, 1978/79:1445 och 1978/79:2138 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om behovet av skyndsamma åtgärder mot miljörisker vid fartygstransport av miljöfarlig last.

Stockholm den 15 maj 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c)*, Svante Lundkvist (s), Hans Wachtmeister (m), Maj Britt Theorin (s), Grethe Lundblad (s), Börje Stensson (fp), Sven Lindberg (s)*, Filip Johansson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Rune Johnsson i Mölndal (c), Karl-Erik Svartberg (s)*, Sven Eric Lorentzon (m) och Wivi-Anne Radesjö (s).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.